

Насамкінець зазначимо, що намагання держави з авторитарним минулим знайти собі друга в особі тіла громадянського суспільства має відбуватися за принципом «прийми мене таким, яким я є», тобто з урахуванням духу, прислуханням до суспільних потреб і проблем. Інакше матимемо «вічного революціонера» — громадянське суспільство, дух якого «не вмере, не загине» навіть у складні часи хвороби демократичного режиму, збройної агресії та загрози територіальній цілісності нашої держави. Отже, залишається єдине запитання, відповідь на яке може стати вирішальною та визначить майбутнє розвитку Української держави: чи використає влада той значний потенціал духу громадянського суспільства, що в умовах сьогодення слід розглядати не інакше, як панацею від бід і недуг державної влади, чи тіло знову піде за велінням свого духу, що може стати загрозою для самої влади? Чекаємо на конкретні дії...

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри конституційного права України НЮУ імені Ярослава Мудрого Г. В. Берченко.

Дахова Ірина Іванівна
НЮУ імені Ярослава Мудрого,
к. ю. н., доцент кафедри
конституційного права України

КОНСТИТУЦІЙНИЙ ПРИНЦИП ПРЯМОГО ВИБОРЧОГО ПРАВА

Одним з принципів виборчого права, закріплених у Конституції України, є принцип прямого виборчого права, згідно з яким виборці голосують на виборах за чи проти кандидатів (списки кандидатів) безпосередньо. Прямі вибори є більш демократичними, оскільки не передбачають жодних проміжних інстанцій між виборцями й кандидатами у депутати.

Існує точка зору, згідно з якою принцип прямого (безпосереднього) голосування порушується при проведенні виборів за пропорційною виборчою системою. Така позиція зустрічається, наприклад, в окремії думці судді Конститу-

ційного Суду України М. Савенка у справі про вибори народних депутатів України і обґрунтовується тим, що в даному випадку голосування відбувається не за кандидатів у депутати, внесених до списку політичною партією, а фактично за саму партію, яка запропонувала список кандидатів. На думку цього автора, встановлений законом порядок голосування позбавляє громадян, навіть за умови включення до бюлетеню всіх кандидатів у депутати, що знаходяться у списку, права формування такого списку шляхом надання переваги тому чи іншому кандидату в депутати. Тобто самі виборці не можуть встановити черговість кандидатів у депутати в списку, а повинні підтримати або не підтримати список, запропонований їм політичною партією, в цілому, що робить вибори непрямими.

У відповідь на такі твердження слід зазначити, що вказана виборча система дійсно не передбачає голосування за конкретних кандидатів у депутати. Цим вона й відрізняється від мажоритарної системи виборів, де виборець орієнтується на особистість, її якості, потенціал. При проведенні виборів за пропорційною системою виборець віддає свій голос не за конкретну особу, а підтримує політичну партію, тобто дає їй можливість реалізувати свою програму, потрапивши до парламенту. Дійсно, пропорційна система з жорсткими списками не може розглядатись як найбільш демократичний варіант, оскільки виборець, обираючи політичну платформу в цілому, може не бажати бачити в парламенті окремих осіб, що представляють дану політичну силу, і вплинути на розташування кандидатів у списку він не може.

Демократичнішою в даному випадку є пропорційна система з відкритими списками, де виборець голосує за політичну партію і в той же час віддає свій голос за кандидата в партійному списку. Застосування цієї системи більшою мірою сприяє реалізації принципу прямих виборів, виборцям надається значно більша свобода вибору, формування парламенту відбувається лише з тих кандидатів, що користуються довірою безпосередньою підтримкою виборців.

Однак не слід ідеалізувати й таку виборчу систему, оскільки не дивлячись на можливість виборця впливати на остаточне розташування кандидатів у списку, їх складання все ж залишається в руках партійних органів і лідерів.

У Центральній та Східній Європі політичні партії, як і раніше, є надмірно централізованими й дуже залежать від свого засновника. У цьому контексті партійне керівництво або ж сам лідер контролюють відбір кандидатів на всіх рівнях, в тому числі, й загальнодержавне балотування. Обмін грошей на висунення спонсора в прохідне місце у списку кандидатів, чим забезпечується йому місце в парламенті, став звичайною практикою в деяких з цих країн.

Не може вважатись порушенням прямого виборчого права голосування на виборах народних депутатів України за кандидатів у депутати, об'єднаних у виборчі списки від партій, оскільки в даному випадку йдеться лише про спосіб голосування безпосередньо за кандидатів, а політичні партії як суб'єкти виборчого процесу не підмінюють виборців у такому голосуванні.

Загрозу прямим виборам окремі автори вбачають й при розподілі депутатських мандатів, оскільки участь у такому розподілі беруть партії, які подолали виборчий бар'єр. В результаті такого розподілу політичні партії мають більшу кількість депутатських мандатів, ніж фактично отримали від виборців за рахунок голосів, набраних партією, що не пододала такий бар'єр. Такий порядок розподілу місць фактично спотворює результати голосування та волевиявлення виборців.

Застосування виборчого бар'єра не суперечить Конституції України. Конституційний Суд України в своєму Рішенні від 26.02.1998 р. (справа про вибори народних депутатів України) визначив, що позбавлення списків кандидатів у депутати від політичних партій, які отримали менше 4% голосів виборців, права на участь у розподілі депутатських мандатів, є питанням політичної доцільності, і воно повинно вирішуватись Верховною Радою України.

У чинному виборчому законі встановлено виборчий бар'єр на рівні 5%. Підвищення такого бар'єру може розглядатись як один з методів перешкоджання потраплянню до парламенту не тільки дрібних, що не користуються підтримкою населення партій, а й більш крупних політичних сил, що розвиваються. Тим більше, що в Резолюції Парламентської Асамблеї Ради Європи від 18 квітня 2007 р. передбачено, що в державах реальної демократії виборчий бар'єр не повинен перевищувати 3% для парламентських виборів.

Таким чином, закріплений у статті 71 Конституції України принцип прямого виборчого права знайшов відображення й деталізацію у поточному виборчому законодавстві й реально втілюється на практиці при проведенні виборів в державі.

Євстіфеев Микита Ігорович
 НУ «Києво-Могилянська академія»,
 студент, факультет правничих наук,
 2 курс

РЕВОЛЮЦІЯ ГІДНОСТІ SUB SPECIE MYSTICI

Конституційно-правові наслідки Революції гідності 2013–2014 рр., здається, і досі залишаються овіяними ореолом містичного. Спроби піддати їх раціональному (у сфері права — формально-догматичному) аналізу, що за інших умов призвели б до висновків про порушення конституційної процедури як при прийнятті рішення про самоусунення Президента від виконання своїх повноважень, так і про відновлення дії окремих положень Конституції України, тут наштовхуються на невідоме розуміння того, що ці події належать сфері, до якої раціональний підхід не може застосований *a priori*, на специфічний бар'єр відомого у феноменології релігії штибу, який виникає при зустрічі людини з Іншим, бар'єр *mysterium* (за Рудольфом Отто).

Мовчазне сприйняття цих рішень Конституційним Судом, який навіть не робить спроб поставити під сумнів їх легітимність, а натомість сприймає їх як *faits accomplis* (Рішення від 14 березня 2014 р. № 2-рп/2014, від 20 березня 2014 р. № 3-рп/2014; Ухвали від 26 червня 2014 р. № 10-уп/2014, від 3 липня 2014 р. № 11-уп/2014) лише підтверджують припущення про те, що згадані рішення не належать звичайному конституційно-правовому порядку. Тут вступає в дію принципово інший порядок — вірніше, тут діє сама його відсутність.

В основі такого нашого припущення лежить уявлення про квазі-тотемічний характер будь-